

juje, s čimer pa ne zanemarimo pogleda na strukturo. Miha Kozorog nadaljuje, da je takšen pristop primeren tudi z vidika metode opazovanja z udeležbo, saj nam skozi konkretno akcijo v neki opazovani sceni omogoča opisovati njeno celoto, takšno kot jo skozi akcijo doživljamo, in ne abstraktnih razmerij dominantno-matične podkulture. Prav s konceptom scene pa je po mnenju Mihe Kozoroga mogoče opisovati sočasne mladinske pojave v nekdanji Jugoslaviji.

Sklep

Sklep seminarja o subkulturah sta bili dve možni usmeritvi za nadaljno raziskovanje. Prvič, raziskovanje neakademskih subkultur, in drugič, raziskovanje akademskih subkultur (predlog Miloša Milenkovića). Na seminarju smo v skupinah analizirali dosedanje sodelovanje in nanizali predloge za oblikovanje prihodnjih seminarjev. Po izmenjavi zbornikov in monografij, ki

smo jih študentje s pomočjo študentskih etnoloških društev, oddelkov in profesorjev prinesli v Ohrid, je sledil še večer z druženjem v mestu.

Dodal bi, da želimo študentje Eika, ki sodelujemo na seminarju, vzbuditi zanimanje za sodelovanje tudi pri drugih. Zato bi povabili vse tiste študente Eika, ki študijsko preučujejo subkulture, da se nam čim prej pridružijo, saj bo zaključni seminar pmladi 2004.

Literatura:

MREVLJE, Neža; JULARIČ, Lidija; ŽUPEVC, Katarina; PISTOTNIK, Sara; BOBEK, Živa; DEMBSKY, Helena 2002: Seminar študentov etnologije in antropologije v Beogradu. V: Glasnik SED, letnik 42, št. 2. Ljubljana, 66-68.

LEPA PUŠČA - SCHÖNE ÖDE - BELLA BRULLA

Kraji v obmejnem trikotniku Slovenije, Avstrije in Italije so del nekdanj enotnega geografskega, gospodarskega in kulturnega prostora, ki so ga razdelile meje. Tako industrijske Jesenice v Gornjesavski dolini kot trško Bistrice v Rožu na Koroškem in rudarski Rabelj v Furlaniji je zaznamovala industrija. Ta se je razvila na temeljih naravnih danosti, ki so narekivale predvsem razvoj rudarstva in z njim povezanega železarstva. Vsi trije kraji, ki so z razvojem industrije rasli in se razvijali, doživljajo z njenim propadom krizo identitete. Železarstvo na Jesenicah se je ohranilo v bistveno zmanjšanem obsegu kot v drugi polovici 20. stoletja, tovarno baterij Bistrice v Rožu so zaprli, o nekdanjih železarskih obratih tudi ni več sledu, rudnik Cave del Predil so prav tako pred leti zaprli. Kraji se soočajo s hudimi gospodarskimi težavami in socialnimi stiskami, kar se odraža tudi v njihovem zunanem videzu. Kljub vsem naporom za revitalizacijo ostajajo vsi trije kraji še vedno v senci nekdanje slave, pozabljeni in odrinjeni na obrobje dogajanja. Čeprav je pokrajina privlačna, si nekdanj razvit turizem le stežka utira pot v postindustrijsko stvarnost. Nekdanj živahni stiki so omejeni na minimalno raven. Izjema ni niti kultura, saj kulturne izmenjave med kraji skoraj ni. Prebivalci, zlasti mladi, odhajajo, saj v krajih ne vidijo prihodnosti.

S projektom Lepa pušča bi radi obiskovalcem odprli oči za lepoto teh krajev, ki so pusti in nezanimivi le na prvi pogled. S

kulturnimi dogodki in prireditvami bi radi vsem obiskovalcem, predvsem pa domačemu prebivalstvu odprli nove vidike, nova polja zaznavanja. Cilj projekta je krepitev regionalne identitete in spoštovanje do »neprivlačnega« ter vzpostavljanje stikov med prebivalci.

Pozornost avtorjev projekta je zlasti usmerjena k nekaterim temam, ki so značilne za vse tri kraje.

VODA igra v vseh treh krajih odločilno vlogo že tisoč in več let ter daje krajem svojevrsten pečat. Pozornost velja tudi energetskim objektom, ki so se tu razvili in danes večinoma predstavljajo prvovrstne spomenike tehniške dediščine.

INDUSTRIJSKE RAZVALINE, ki pričajo o nekdanj razviti industriji, danes pa večinoma propadajo, so prav tako značilne za vse tri kraje. Nekatere od njih so pravi arhitekturni spomeniki svojega časa, spet druge pa so danes dobile novo funkcijo.

ŽELEZNICA je dobrih sto let povezovala vse tri kraje. Jesenice so železniško povezavo dobile leta 1870 z izgradnjo Rudolfove železnice Ljubljana-Trbiž. Na začetku 20. stoletja (1905) je bil dograjen predor Področca, leto kasneje pa še bohinjska proga proti Trstu. Povezava je bila v šestdesetih letih 20. stoletja prekinjena od Jesenic do Kranjske Gore.

MUZEJI s svojimi staromodnimi a zanimivimi zbirkami pričajo o bogati preteklosti in čakajo, da jih obiskovalci ponovno odkrijejo. Tovrstni projekti in druge dejavnosti jim dajejo drugačen pečat ter vabijo obiskovalce, da za muzejskimi vrati odkrijejo nov svet.

VSAKDANJA IN STANOVANJSKA KULTURA sta prav tako zaznamovani z industrijo. Poseben pečat so tem mestom dajala delavska stanovanja z značilno arhitekturo (kasarna na Stari Savi na Jesenicah). Tudi nekatere nove zgradbe, nastale zlasti v drugi polovici 20. stoletja, so vredne ogleda.

DVO- IN VEČJEZIČNOST z vsemi pripadajočimi težavami je značilnost tega prostora, ki je stičišče različnih kultur. Večkrat ju je čutili prej kot breme kakor kulturno obogatitev, in prav to je razlog, da je to samostojna tema.

Projekt Lepa pušča je sestavljen iz več različnih umetniških dogodkov.

Prvi, z zgovornim imenom **PRIHOD, ANBAHNUNG, PARTENZA** se je zgodil 8. 6. 2002, ko je več kot 80 obiskovalcev potovalo skozi pokrajino in jo doživljalo kot film. Za to so poskrbeli avtorji projekta, ki so s pomočjo posebnih slušalk predvajali glasbo, napisano posebej za to priložnost, ter vodili obiskovalce na njihovi poti od Beljaka mimo Bistrice v Rožu preko Področce na Jesenice, kjer so si ogledali železarski muzej, in naprej v Fužine ter Trbiž v Italiji.

Drugi dogodek **MUSEUM, MUSEO, MUZEJ** je potekal od 1. 9. do 6. 10. 2002. Prizorišča tega dogodka so bila domovinski muzej v Podkloštru (Avstrija), rudarski muzej v Cave del Predil (Italija) ter železarski muzej na Stari Savi na Jesenicah (Slovenija). S pomočjo umetniških inštalacij v muzejskih prostorih so obiskovalci odkrili nov pogled na klasično muzejsko zbirko. Mladi avstrijski umetnici Catrin Bolt in Marlene Haring sta za svoje ustvarjanje uporabili zbirko v simpatično zaprašenem domovinskemu muzeju v Podkloštru kot okvir za kolektivno zaznavanje v obliki slikovne uganke. Shranjenemu zgodovinskemu gradivu ter dokumentom v Rudarskem muzeju v Rablju bodo Uwe Bressnik, Reinhard Blum, Veronika Hauer in Oona Peyrer-Heimstätt začasno dodali svoje eksponate, ki to šele postajajo. Italijanski umetnik Roberto Paci Dalo je s svojo zvočno in svetlobno inštalacijo domiselno dopolnil zbirko na Stari Savi. Multimedijaska inštalacija je izdelana na podlagi tonskih in filmskih zapisov iz muzejskega arhiva in se ukvarja z zgodovino železarstva in rudarstva. Odprtje je bilo 1. septembra 2002 ob 19. uri na trgu pred Ruardovo graščino na Stari Savi. Dobrih petdeset obiskovalcev je bilo navdušenih nad enkratno in neponovljivo predstavo. Muzej je tako postal mesto srečanja in medsebojnega vplivanja preteklosti, sedanosti in prihodnosti. Žal smo morali ugotoviti, da je bil odziv domačinov kljub promocijskim aktivnostim zelo medel.

Tretji dogodek **DECAY & READYMADE**, ki je potekal od 22. 9. do 31. 10. 2002, je bil posvečen vsakdanji in stanovanjski kulturi prebivalcev v teh krajih. S pomočjo 72 fotoaparatorov,

ki so jih brezplačno dobili na Jesenicah in v Rablju, so obiskovalci sami zabeležili svoje doživljanje propadajoče pokrajine. Dunajski umetnik Wolfgang Sohm je na osnovi odzivov na svojo zamisel zbral fotografske vtise pokrajin ter jih javnosti predstavil v obliki razstave in v elektronski obliki s pomočjo medmrežja (www.unikum.ac.at). Italijanski fotograf Stefano Ghesini je sodobnim fotografijam dodal spomine v obliki fotografskega gradiva iz muzejske fototeke. Kot prizorišča so rabili Železni most v Cave del Predil, prometni otok na Jesenicah ter stara steza v Bistrici v Rožu. Fotografa Tanja Lažetič in Dejan Habicht sta na plakatu predstavila detajle iz vsakdanjega bivanjskega okolja nekdanjih železarjev. S pomočjo fotoaparata sta avtorja prenesla utrinke iz življenja prebivalcev na javno mesto ter tako povezala intimni prostor človekovega bivanja z javnim prostorom.

Četrty dogodek, ki sega na področje dvo- in večjezičnosti, se imenuje **SCHÖN SPRECHEN, LEPO GOVORITI, PARLAR BENE**, potekal pa je od 11. 4. do 18. 5. 2003. Gre za tri »jezikovne pešpote«, ki jih prehodimo s pomočjo nameščenih tablic, na katerih so zapisani stavki v 7 jezikih, ki se govorijo v tem prostoru. 40 tablic je nameščenih vzdolž treh približno enournih poti. Stavki opisujejo nenavadne podobe krajev Bistrice v Rožu, Rablja in Jesenic. Projekt je posvetilo Helge Rabenstein, Esther Schmidt, Emila Krištofa in Gerharda Pilgrama pisatelju Žoržu Percu. Vse tri poti so obiskovalci lahko spremljali s pomočjo zloženek z besedili, ki so jih brezplačno delili na javnih mestih.

Peti podprojekt se je dogajal od 24. 5. do 15. 6. 2003 pod naslovom **KEINE KUNST NICHT, NI UMETNOST NE, NIENTE ARTE: NO**. Johannes Domenig je portrete anonimnih delavcev in delavk železarskih obratov in rudnika s posebno tehniko odtisnil na frotiraste brisače, ki imajo ob umetniški tudi uporabno vrednost. Ta je prišla posebno do izraza na Jesenicah, kjer so nam brisačo kljub zaščiti iz pleksi stekla preprosto ukradli. Navidezni brezperspektivnosti in turbobnosti Jesenic skuša na svoj način kljubovati italijanska ustvarjalka Patrizia Giambi z umetniško oblikovanimi bonboni s sladko-kislim okusom živahnega mesta med zatonom in ponovnim razcvetom. 12 000 bonbonov je bilo na voljo na različnih javnih mestih po Jesenicah, spremljala pa jih je zloženska, v kateri je bil podrobneje predstavljen ovitek z različnimi simboli, ki povezujejo železarsko industrijo in Jesenice. Mladi slovenski fotograf Miha Knific je svoje umetniške fotografije predstavil na javnem prostoru v Rablju. Emil Krištof in Klaus Lippitsch sta z glasbo dopolnila živahne barve garažnih vrat v Rablju (Cave del Predil) in dogodek poimenovala **Doors&colours**. Anna Hakobyan & Silvia Taubmann sta s sodobno glasbo za čelo in violino ustvarili svojevrsten poklon cvetočim vrtičkom v samotnem Rablju.

Šesti dogodek, **WASSERSCHIED, SPARTIACQUE, RAZTOK**, ki je potekal hkrati s petim podprojektom, je bil posvečen vodam. Potok Bistrica, reka Sava in Rio del Lago odtekajo iz vseh treh krajev v Črno morje. Skupina je poskušala simbolično s pomočjo posebnih cevi preusmeriti tok rek proti Jadranskemu morju. S to temo se je poigral tudi Vadim Fiškin v računalniški animaciji prizora alpske pokra-

jine, ki jo spremlja akustična improvizacija. Poimenoval jo je *A speedy day*, kaplegraf. Trije avtorji so povezali fotografijo z glasbo. Johannes Puch in Helge Hinteregger (A) sta s projektom *Trash&treasures* vzpostavila dialog med fotografskimi izdelki prebivalcev vseh treh krajev in elektroakustično interpretacijo vsakdana, Stefano Bocalini pa je pripravil kolektivni album, ki ga je poimenoval *Archivio locale*. Za svojevrsten glasbeni prispevek sta z improvizacijami na ljudsko glasbo poskrbela Wolfgang Puschnig in Karl Sayer. Svojemu glasbenemu prispevku sta dala naslov *Blue Raibl*.

Simbolični zaključek aktivnosti, ki je povezal vse sodelujoče, je bilo družabno srečanje 4. 7. 2003 v Bistrici v Rožu.

Nosilec projekta je bil Univerzitetni kulturni center Univerze v Celovcu (UNIKUM), ki ga zastopata Emil Krištof in Gerhard Pilgram. Soorganizator na avstrijski strani je bil Kulturno-komunikacijski center Šentjanž v Rožu (Kultur und Kommunikationszentrum St. Johann im Rosental). Poleg naštetih sta bila v izvedbo projekta vključena italijanski partner Zveza slovenskih kulturnih društev Gorica-Trst-Videm (Unione dei circoli culturali sloveni Gorizia-Trieste-Udine), na slovenski strani pa Gornjesavski muzej Jesenice.

Vrednost celotnega projekta je znašala 57.500 evrov. Od tega je K & K center kot soorganizator prispeval 10 000 evrov, Gornjesavski muzej Jesenice in Zveza slovenskih kulturnih društev Gorica-Trst-Videm pa po 8722 evrov v delu, organi-

zaciji in materialnih stroških.

V Gornjesavskem muzeju Jesenice smo veseli, da smo vzpostavili sodelovanje z avtorji projekta in Univerzitetnim kulturnim centrom iz Celovca. Dejavnost muzeja je že sama po sebi vpeta v tradicionalne okvire in zato smo se odločili, da povabilo k sodelovanju v projektu *Lepa pušča* sprejmemo kot izziv. Pristopili smo polni pričakovanj, da nam bodo sodobni pristopi pomagali v muzej privabiti specifičen del javnosti, ki sicer v muzeje redko zaide. Delno se je to pričakovanje uresničilo, saj smo gostili nekaj sto obiskovalcev iz tujine. Žal je bil odziv domače javnosti zelo medel. Vzroke za to kaže morda delno iskati v premalo atraktivni promociji, delno pa gre žal za nezainteresiranost lokalnega prebivalstva, ki jo je občasno čutili tudi sicer. Kljub temu ugotavljamo, da je projekt vzbudil pozornost predvsem pri mladih, prav to pa je bil tudi naš cilj.

Projekt bomo zaključili z razstavo, ki jo bomo v mesecu oktobru pripravili v prvem nadstropju Kosove graščine na Jesenicah. Prikazali bomo potek celotnega projekta, ki ga bomo obenem z avtorji in s sodelavci predstavili javnosti. Ob razstavi bo izšla tudi spremna publikacija.

Zelo nas veseli ponovno oživljanje vezi med nekdanj tesno povezanimi industrijskimi kraji, ki jih je ločila državna meja, povezuje pa jih skupna zgodovina. V času, ko vstopamo v Evropo brez meja, vidimo priložnost za sodelovanje tudi v prihodnje.

RAZISKOVANJE ŽIVLJENJA PISATELJA JANEZA JALNA

Pisatelj Janez Jalen je že praktično od pubertete moj najljubši pisatelj. Vedno sem si želela zvedeti kaj več o njem, tako da sem si izbrala za diplomsko nalogo na slavistiki njegovo kratko pripovedno prozo. Moje poznavanje pisatelja in duhovnika je v letih dozorevalo, tako da sem v letu 1996 v reviji *Communio-Kristjanova* obzorja objavila članek Janez Jalen pripoveduje o dobrih starših in hkrati s člankom napisala tudi osnutek scenarija za dokumentarni film o pisatelju, 30. decembra 2001 pa je na poseben, nepozaben način padla odločitev, da je treba Jalna podrobneje obdelati. To pomeni: napisati njegov življenjepiš, v katerem bo predstavljen kot človek, duhovnik in pisatelj, pri čemer naj bi bilo težišče na prvih dveh razsežnostih njegove osebnosti; zbrati njegove kratke pripovedi, med katerimi je nekaj pravih biserov, v večini teh zgodb pa je tudi

veliko avtobiografskega, tako da se bosta življenjepiš in knjiga kratkih pripovedi medsebojno dopolnjevala, poleg tega pa naj bi izšla tudi videokaseta z dokumentarnim filmom o pisatelju in eno izmed njegovih iger, po možnosti burk. Zaradi spleta okoliščin, torej med drugim tudi zaradi tega, ker nisem bila zaposlena v nobeni primerni instituciji, sem se projekta lotila samostojno in izdelke izdala v samozaložbi. V sklopu tega so torej izšle dve knjigi: *Jalnov življenjepiš* z naslovom *Janez Jalen, pisatelj in duhovnik za vse Slovence*, njegove kratke pripovedi z naslovom *Previsi, niz dogodkov*, ter videokaseta in DVD-ploščica, obe z dokumentarnim filmom o Jalnu z naslovom *Ostrorogi Jalen*, zgodba o pisatelju Janezu Jalnu, in njegovo burko *Sladoled*.

Pri izvajanju tega projekta se je izkazala prav kot idealna moja